

El Vallès: Territori productiu de la regió de Barcelona

1. Situació de partida

El Vallès és l'àmbit territorial de la major concentració productiva de Catalunya.

El Vallès és la primera concentració productiva de l'Estat.

El corredor prelitoral (de Martorell a Sant Celoni), conté la major concentració productiva de Catalunya, amb el 41,1% de l'ocupació en les majors empreses de tots els rams productius. En contrast, la façana marítima de l'àmbit metropolitana (Barcelonès, delta del Llobregat i Maresme) en conté el 27,4% i la resta de Catalunya el 31,5%.

Ocupació industrial total per comarques any 2006:

	nombre d'ocupats	percentatge
Maresme	23.946	4,4%
Vallès Oriental	53.366	9,7%
Barcelonès	74.289	13,6%
Baix Llobregat	80.500	14,7%
Vallès Occidental	106.208	19,4%
total Catalunya	547.521	100,0%
Vallès (Occidental + Oriental)	159.574	29,1%

Font: Registre d'Establiments Industrials.

El Vallès despunta en la totalitat dels rams productius, excepte la fabricació de vehicles, on ocupa en el segon lloc, i és líder en sectors com la química o l'alimentació.

Ocupació industrial per sectors i per comarques any 2006:

Sectors	Barcelonès	Baix Llobregat	Maresme	total Catalunya	Vallès (Occ + Or)	Vallès (Occ + Or) respecte Catalunya, %
Alimentació, begudes i tabac	8.737	6.557	2.253	76.952	12.060	15,7%
Tèxtil, confecció, cuir i calçat	5.554	3.053	9.700	60.896	18.302	30,1%
Paper, edició, arts gràfiques, impremta i reprografia	7.772	5.711	849	37.192	10.629	28,6%
Químiques, farmacèutiques, cautxú i plàstics	8.941	13.763	3.485	83.438	34.997	41,9%

Productes minerals no metàl·lics	1.705	3.319	1.003	19.689	4.437	22,5%
Metal·lúrgia i fabricació de productes metàl·lics	11.355	12.807	2.855	82.501	26.799	32,5%
Maquinària, equips mecànics, elèctrics i electrònics, màquines oficina i instrumental	13.157	13.351	2.010	87.802	32.212	36,7%
Fabricació material transport	7.023	16.485	398	42.462	8.979	21,1%
Indústries diverses	9.902	5.164	1.365	51.067	10.694	20,9%
Resta sectors	143	290	28	5.522	465	8,4%
Total Comarca	74.289	80.500	23.946	547.521	159.574	29,1%

Font: Registre d'Establiments Industrials.

Les dades demogràfiques: elevada demografia i creixement.

El creixement demogràfic en vint anys: de 1986 a 2006:

	valors absoluts: 2006-1986, diferència d'habitants	valors relatius: 2006/1986, increment d'habitants
Baix Llobregat	+ 187.192	1,32
Barcelonès	- 134.914	0,94
Maresme	+ 135.452	1,49
Vallès Occidental	+ 217.005	1,35
Vallès Oriental	+ 131.125	1,55
Vallès (Occidental + Oriental)	+ 348.130	1,41
5 comarques metropolitanes	+ 535.860	1,13

Mentre el Barcelonès ha perdut molta població, el creixement del Vallès Oriental ha estat enorme, augmentat més de la meitat de la seva població en vint anys. Tot el creixement l'absorbeixen les comarques de la perifèria metropolitana i és molt superior al decreixement de la comarca capital.

Pes demogràfic en els primers llindars d'Espanya.

La població del Vallès, amb 1.223.140 habitants (2007), supera la de sis Comunitats Autònomes espanyoles, empata amb la setena (Aragó), i equival al 77% de la població de Barcelona.

Les dades de la mobilitat: una enorme ampliació de la mobilitat i un pes molt elevat del Vallès.

Fluxos de mobilitat intracomarcal i intercomarcals entre les set comarques de la Regió de Barcelona, dades 2006, en dia feiner, fluxos en dos sentits, exclosa la mobilitat no mecanitzada (a peu, bicicleta).

inter + intra Barcelonès	4.660.953	56,0%
inter + intra Vallès (Occidental +Oriental)	2.596.874	31,2%
inter + intra Baix Llobregat	1.616.709	19,4%
inter + intra Maresme	813.273	9,8%
inter + intra Penedès	195.397	2,3%
inter + intra Garraf	245.758	3,0%
total intra Regió	8.320.535	100,0%

Font: Enquesta de mobilitat quotidiana, EMQ, any 2006, publicació de l'ATM, Autoritat del Transport Metropolità i elaboració pròpia.

La debilitat de les inversions públiques dels darrers anys: Generalitat.

El PDI 2000-2010 (pla d'inversions en transport col·lectiu) preveia moltes inversions al Barcelonès i algunes a l'àmbit regional. La major part de les centrals (línia L9 com a capdavantera) s'executen o ho estan en curs, mentre que les regionals, no ho han fet. Les primeres depenien sobretot de la Generalitat, mentre que els segones ho eren del Ministeri de Foment. Amb tot, a Catalunya, les administracions han estat poc actives en la gestió i la pressió per a obtenir aquestes.

Inversions de la Generalitat, menors en la perifèria metropolitana i molt elevades al centre.

Seqüència de comarques, ordenades segons el saldo d'inversions pressupostades de 1997 a 2009 per la Generalitat de Catalunya, en valors de més de +/-150 M€, respecte de la mitjana catalana de 3.111 euros/hab.

Comarca	total inversió 1997-2009 milions d'euros	Població 2007 hab.	Inversió / hab. euros	saldo per territoris milions d'euros	Aportació / hab. euros
Barcelonès	8.607	2.212.658	3.890	-1.722	-779
Noguera	310	38.596	8.041	-190	-4.929
Garrigues	237	19.979	11.870	-174	-8.758
Alt Empordà	575	129.158	4.458	-173	-1.347
				.../...	
Baix Camp	385	180.196	2.140	175	972
Garraf	205	136.328	1.506	218	1.605
Tarragonès	437	231.161	1.892	281	1.219
Vallès Oriental	795	377.198	2.108	378	1.003
Maresme	705	414.081	1.705	582	1.406
Baix Llobregat	1.809	771.516	2.346	590	766
Vallès Occidental	1.492	845.942	1.765	1.139	1.347
Total comarcalitzat	22.434	7.210.508	3.111		
			aportació	3.666	
			redistribució	-3.666	

Font: Departament d'Economia i Finances de la Generalitat.

Per a un període de temps de 13 anys, les xifres constaten que una gran part de Catalunya no ha rebut ni exercit aportacions significatives de redistribució territorial. Les comarques que han estat objecte de redistribució han estat 10 en rebre i 7 en aportar, sempre per damunt de 100 M€ en el conjunt del període 1997-2009.

Les comarques aportadores són totes elles de l'àmbit metropolità de Barcelona i dues de l'àmbit del Camp de Tarragona. Les comarques receptores són el Barcelonès, comarques de l'Alt Pirineu, Terres de l'Ebre, Gironès i Segrià.

La presència del Barcelonès en el conjunt de les comarques receptores és sorprenent. En primer lloc, per la durada de la seva presència al llarg de 13 anys, amb un 38,4% del total de la inversió comarcalitzada, en segon lloc per la quantia del saldo que en el conjunt comarcal és superior a qualsevol altra comarca, tot i que per habitant no ho sigui i, finalment, per un comportament oposat a la resta de la regió metropolitana i de les comarques aportadores del Camp de Tarragona. El saldo del Barcelonès multiplica per 9 el de la comarca següent receptora (La Noguera) i absorbeix el 47% del muntant redistribuït.

La debilitat de les inversions públiques dels darrers anys: l'Estat (Ministeri de Foment).

Abans de la democràcia, es van construir l'autopista lliure C58 i el ferrocarril Mollet – Papiol, com a bypass de mercaderies. Amb la democràcia, en 30 anys, les úniques inversions han estat: els laterals de l'AP7, o B30, i quart carril de l'AP7, amb algunes sortides més. Res més. En els darrers anys s'ha eliminat el petge de Bellaterra, que ha passat a "l'ombra".

La debilitat de les inversions en el Vallès i en la perifèria metropolitana és fruit de la maca d'un projecte públic assumit per a aquesta àrea. En segona instància, aquesta àrea pateix de la debilitat de les inversions públiques degut a que la font principal d'elles és el Ministeri de Foment, ja que els seves quanties superen de llarg les que pot assumir la Generalitat. La perifèria metropolitana pateix molt directament les mancances d'inversió d'un model que es greu per a Catalunya.

La construcció regional de Madrid i l'atonía de la regió de Barcelona.

En els darrers anys, Madrid ha construït una enorme regió al seu voltant, quan el fet regional havia estat sempre un element de prestigi i orgull barceloní. Madrid ara disposa d'una gran regió travada per dos fets: les inversions en autovies del Ministeri de Foment i les inversions en ferrocarril de la seva Comunitat. Amb el nom de "Metro" s'han construït extenses xarxes suburbanes que superen l'impacte dels nostres ferrocarrils FGC.

A Barcelona, les inversions regionals han estat inexistents i la regió, que ha crescut en demografia, activitat i mobilitat, apareix enormement endarrerida. Tot i que el de Madrid és un model obsolet (radial i jerarquitzat) que no respon a les necessitats d'una economia globalitzada amb dinàmiques metropolitanes i megaregionals, i que ja comença a manifestar els seus problemes, sí és desitjable i reivindicable l'equitat en inversions públiques amb què han comptat.

2. Conclusions i propostes

- Cal anar a una superació i integració de la dualitat entre la Barcelona de la façana marítima i la Barcelona del corredor prelitoral.

- El gran projecte de Barcelona ha de ser la incorporació positiva de la seva perifèria metropolitana. De la mateixa manera que la Barcelona olímpica va integrar els barris de Barcelona i els municipis del seu entorn, avui, 150 anys després de l'aprovació del Pla Cerdà, el nou repte és la incorporació de l'àmbit físic metropolitana real, i fer-ho a partir d'un argument d'economia productiva. Barcelona ha de jugar la seva presència internacional, també, a partir de la seva gran especialització regional productiva, la qual, com a component distintiva, és completament singular a Europa.
- El medi productiu ha de ser complex, com la ciutat mateixa i ha de superar el caràcter perifèric dels polígons actuals.
- Barcelona enfora (projecció internacional) i Barcelona endins (l'àrea metropolitana) han de compartir projecte. El Vallès i el corredor fins Martorell no són el pati industrial d'unes empreses radicades a la capital. Aquest espai és espai productiu que conté integrats, també, els seus elements de direcció propis.
- La construcció física de l'àrea metropolitana –real- de Barcelona amb la superació de la condició de perifèria de la seva major part ha de ser prioritària, amb una visió institucional respectuosa i funcional amb l'àmbit productiu i amb una clara projecció de millora de les infraestructures de transport.
- El reforçament de la identitat del Vallès i la seva millora en tots els ordres: ambientals, urbans i de comunicacions, es poden aconseguir plenament a partir de posar de relleu el seu paper específic a Catalunya. El pes productiu del Vallès pot ser el motor d'una millora essencial d'aquest territori.
- El paisatge del Vallès i els seus espais agroforestals constitueixen un capital de primera magnitud a consolidar i recuperar.
- La institucionalització de l'àrea metropolitana ha de ser flexible, gradual, voluntària i ha de fer possible l'àrea metropolitana del segle XXI, que ha de tenir com a un dels seus principals objectius la millora de l'espai del corredor prelitoral –l'eix vertebrador del Vallès- com a territori productiu.
- La crisi econòmica és una oportunitat i un repte no renunciable. Només una inversió territorialment integrada pot construir l'àrea metropolitana del segle XXI, el marc territorial d'una nova economia productiva amb la vista posada al futur del país. Cal remarcar que la incapacitat dels municipis del Vallès de posar-se d'acord i formular propostes unitàries han estat un fre a algunes inversions d'altres administracions. Les pugnes i les contradiccions internes han constituït una magnífica excusa per a ajornar inversions per part de les altres administracions.